

קושרת אשה לכתחילה מפתח שרוכי חלוקה, וחוטי סבכה שבראשה, ושל חוטי פסקיא, אזור רחב, ורצועות מנעל וסנדל, ונודות עור של יין ושמן, וקדירה של בשר שנותנין עליה בגד. לפי שכל הקשרים האלה עשויים כדי לחזור ולפותחם.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: קושרין חבל לפני הבהמה ברוחב הפתח בשביל שלא תצא.

גמרא:

והוינן בה: הא גופא קשיא.

אמרת תחילה שיש קשרין שאין חייבין עליהן, כקשר הגמלין וכקשר הספנין. ומשמע שרק חיובא של קרבן הוא דליכא, הא איסורא לעשותן מדרבנן — איכא.

ואילו הדר תני: קושרת אשה מפתח חלוקה — דמשמע שמתר לעשותו אפילו לכתחילה!?

ומשנינן: הכי קאמר: יש קשרין שאין חייבין עליהן, כגון: כקשר הגמלין וכקשר הספנין. ומאי ניהו —

קיטרא דקטרי את הרצועה בזממא, וקיטרא קיב-א דקטרי את הרצועה באיסטרידא, בהם חיובא הוא דליכא, הא איסורא — איכא. לפי שמשאירים את הרצועה קשורה שם לתקופה מסוימת.

ויש קשרים שמתרין לכתחילה, ומאי ניהו — קושרת אשה מפתחי חלוקה, וכדומה, שהקשר הזה עשוי רק לזמן קצר.

ועתה מסבירה הגמרא את פרטי הקשרים המפורטים במשנה.

הדרך הוא לעשות נקב בחוטם הגמל, לתת בתוך הנקב רצועה, ולקושרה כמין טבעת קבועה. לטבעת הזו הנקראת "זממא" מחברים מידי פעם חבל כדי להוביל בו את הגמל, ולעיתים מתירים אותו.

וכמו כן קושרים רצועה כמין טבעת בנקב שבראש הספינה, וקושרים לטבעת הזו הנקראת "איסטרידא" מידי פעם חבל, ולעיתים מנתקים אותו מהטבעת.

והגמרא דנה על איזה קשר חייבים:

אילימא קטרא דקטרי קשר שקושרים את החבל בזממא, בטבעת המונחת בנקב שבאף הגמל, ובקטרא דקטרי באיסטרידא —

האי קשר — קשר שאינו של קיימא הוא!

אלא: קיטרא דזממא גופיה, ודאיסטרידא גופיה.

שנינו במשנה: רבי מאיר אומר כל קשר שיכול להתירו ביד אחת אינו חייב עליו.

בעי רב אהרבוני, אחוי אחיו דמר אהא: עניבה לרבי מאיר — מהו?

וצידי הספק הם: האם טעמיה דרבי מאיר — משום דיכול להתירו באחת מידיו הוא. והא נמי — יכול להתירו באחת מידיו.

או דילמא, טעמא דרבי מאיר — משום דלא מיהדק, והא עניבה מיהדק.

ומסקינן: תיקו.

מתניתין:

יש לך קשרין שאין חייבין עליהן חטאת כקשר הגמלין וכקשר הספנין.

מפתח חלוקה.

ותניא אידך: מותר לכתחילה.

והוינן בה: פשיטא שמותר לקשור, שהרי הוא עשוי להסגר ולהפתח תדיר.

קשיא מנעל אמנעל, קשיא סנדל אסנדל!

ומשנינן: מנעל אמנעל לא קשיא.

ומשנינן: לא צריכא, אלא במפתח דאית ליה תרי דשי שתי לשונות לקשור בהן. מהו דתימא: כיון שיכולה לפשוט את הבגד וללובשו בפתיחת אחד מהלשונות בלבד, חדא מינייהו היא קושרת ואינה מתרת לעולם אלא בטולי מבטיל, וכיון שאין ידוע כשקושרת את שתי הלשונות את איזה מהן היא תשאיר כקשר של קיימא ואת איזה תפתח, אם כן, נאסור את שני הקשרים מספק. קא משמע לן שמותר לקשור את שתי הלשונות.

הא דקתני חייב הטאת — בקשר דאושכפי, שעושה הסנדלר כשתוחב את הרצועה במנעל באופן שתהיה קבועה בו, שהוא קשר של קיימא.

פטור אבל אסור — בקשר דרבנן, של תלמידי חכמים, שקושרים אותו באופן שאינו הדוק לגמרי לרגלם, ולעיתים הם מסירים את המנעל מבלי שיפתחו את קשר הרצועה ולעיתים הם פותחים אותו כדי לנעול את המנעל באופן הדוק, כגון בימות הגשמים.

וחוטי סבכה.

מותר לכתחלה — בדבני מחווא, שקושרים אותם בדוחק, וצריכים לפתוח מידי יום ביומו.

והוינן בה: פשיטא שמותר לקשרן, שהרי הם עשויים להפתח בכל יום.

סנדל אסנדל נמי לא קשיא.

הא דקתני חייב הטאת — בסנדל דטייעי, של ישמעאלים, דקטרי אושכפי, שעבורם קושרים הסנדלרים את רצועות הסנדל באופן קבוע.

ומשנינן: לא צריכא שקשרה את הסבכה באופן שלא הידקה אותה לראשה, אלא דרויחא לה.

פטור אבל אסור — בסנדלים של שאר האנשים, שאין הסנדלרים קובעים בהם רצועות, אלא בדחומרתא, שכל אדם שם לעצמו רצועות משלו, דקטרי אינהו, האנשים עצמם, באופן שמדי פעם בפעם הם מתירים אותן.

מהו דתימא, מישלף שלפא לה לסבכה מראשה בלי שתתיר את הקשר, ויהיה קשר של קיימא — קא משמע לן דאשה חפה על שערה, ומישרא שריא לה.

ורצועות מנעל וסנדל.

איתמר: התיר רצועות מנעל וסנדל —

תני חדא: חייב הטאת.

מותר לכתחילה — בסנדל דנפקי ביה בי תרי, שמשתמשים בו שני בני אדם, וכל אחד מהם

ותניא אידך: פטור אבל אסור.

צריך להתאימו למידת רגלו, ונמצא שמתירים אותו בכל יום.

וכדרכ יהודה. דרב יהודה, אחוה דרב סלא חסידא, הוה ליה ההוא זונא דסנדלי, שהיה בו קשר של אושכפי, שנעשה לקביעות. זמנין דנפיק ביה איהו, זימנין נפיק ביה בנו הינוקיה.

אתא לקמיה דאביי, אמר שאל ליה: קשר כהאי גונא — מאי?

אמר ליה אביי: חייב הטאת!

אמר ליה: השתא אי אמרת לי "פטור אבל אסור" הוה קא קשיא לי, אמאי אסור.

ואילו עתה "חייב הטאת" — קאמרת לי!?

אמר ליה אביי: מאי טעמא קא קשיא לך אפילו על איסורו מדרבנן?

אמר ליה רב יהודה: משום דביום חול נמי, זימנין נפיקנא ביה אנא, זימנין נפיק ביה ינוקא.

אמר ליה: אי הכי, כיון ששניכם משתמשים בו ובכל פעם צריך להתיר את הקשר כדי להתאימו לרגלו של כל אחד — מותר לכתחילה.

רבי ירמיה הוה קאזיל בתריה דרבי אבהו בכרמלית. איפסיק רצועה דסנדליה. ונפל הסנדל מעל רגלו ולא היה יכול לטלטלו בכרמלית.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבהו: מאי נייעבד לה שאוכל לנעול את הסנדל?

אמר ליה רבי אבהו: שקול גמי לה, דחוי

שהוא ראוי למאכל בהמה, ולפיכך אינו מוקצה, וברוך עילויה.

אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף בחצר. איפסיק ליה רצועה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: מאי איעביד ליה?

אמר ליה רב יוסף: שבקיה, השאר את הסנדל במקום שנפל!

אמר ליה אביי: מאי שנא מדרבי ירמיה, שהתיר לו רבי אבהו לנעולו על ידי כריכתו בגמי לח?

אמר ליה רב יוסף: התם, שאירע שנפל בכרמלית לא מינטר, אינו נשמר שם. וכדי שלא תאבד מנעלו התיר לו לנעולו ברגלו על ידי קשירת גמי.

אבל הכא, שנפל הסנדל בחצר — מינטר, נשמר הוא בה, ואין צורך להתיר לתקנו ולטלטלו בצורה שכזאת.

לסנדל יש משני צידיו "תרסיות", שהוא המקום בו מתחברות רצועות הסנדל לסנדל.

כשנפסקת התרסית החיצונית ומתקנים אותה, ניכר התיקון כלפי חוץ, וגנאי הוא לנעול אותו. אך אם מחליפים את הסנדל הימני לרגל שמאל, (עיין ציור בסוף הספר) ימצא התיקון בצד הפנימי, בין שני הרגליים, ושם הוא אינו ניכר.

אמר ליה אביי: אמאי אסור לי ליטלו ביד? והא עדיין מנא הוא, שהוא מנעל הראוי עדיין לשימוש, משום דאי בעינא — הפיכנא ליה מנעל של רגל ימין למנעל של רגל שמאל, ואז הוא ראוי לתקנו בצידו הפנימי, ועדיין חשיב מנעל.

והוינן בה: רבי יוחנן — אליבא דמאן, לפי איזה תנא מהתנאים המוזכרים בבבלייתא [רבנן ורבי יהודה], בא רבי יוחנן לומר שתנא זה חולק בין לענין טומאה ובין לענין שבת, אך הוא מודה למאן דאמר השני לענין חליצה?

אילימא אליבא דרבנן. והכי קאמר רבי יוחנן:

מדלענין טומאה מנא הוי — לענין שבת נמי מנא הוי, כיון שאפשר להחליפו לרגל השניה, אבל לא לחליצה, דלאו מנא הראוי לחליצה הוא. לפי שצריך שיתאים הסנדל לרגל שנועד לה, ובזאת מודים רבנן לרבי יהודה שאינו כלי.

אי אפשר לומר כן. כי

והתנן: חליצה בנעל של רגל שמאל כשהיא נעולה ברגל ימין — חליצתה כשרה! והיינו, שמצינו כי על אף שלכתחילה מצוה לחלוץ את הנעל הימנית מעל רגלו הימנית של היבם, אם נעל היבם ברגלו הימנית נעל שמאלית — חליצתה כשרה.

ואם כן, מדוע אם נפסקה התרסית של הנעל השמאלית היא פסולה לחליצה, והרי היא ראויה בדיעבד לחליצה, לפי שאם היא ניתנת ברגל הימנית נמצא מקום התיקון בצד הפנימי, ואז הוא אינו ניכר.

ואלא, בהכרח, כי אליבא דרבי יהודה, אמר רבי יוחנן.

והכי קאמר: מדלענין טומאה סבר רבי יהודה לאו מנא הוא — לענין שבת נמי לאו מנא הוא. אבל לא סבר כן רבי יהודה לענין חליצה — כיון דאכן מנא הוא ביחס אליה.

אמר ליה: מרמצינו שקמתרין מבאר רבי יוחנן את ענין פסיקת התרסיות אליבא דרבי יהודה, החולק בענין זה על רבנן — שמע מינה שפסק רבי יוחנן שהלכה כרבי יהודה, הסובר שאם נפסקה התרסית החיצונה מהסנדל בטל ממנו שם כלי, ואין מתחשבים בכך שאפשר להחליף את הסנדל לרגל השניה ולעשות את המקום שנפסקה בו התרסית לפנימי.

מאי היא? היכן מצינו את המחלוקת בתרסית חיצונית שנפסקה, ושהכריע רבי יוחנן כרבי יהודה, בכך שהסביר את ענין פסיקת התרסית לפיו?

דתניא: סנדל שנפסקו שתי אזניו, או שנפסקו שתי תרסיותיו, הפנימית והחיצונית, או שניטל כל הכף העקב שלו — טהור, לפי שבטל ממנו שם כלי.

ואם ניטלה ממנו רק אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו, או שניטל רוב הכף שלו — טמא, לפי שניתן לתקנו. כי אפילו אם ניטלה התרסית החיצונה וגנאי הוא לתקנה, לפי שיראה תיקונה מבחוץ, עדיין אפשר להחליף ולנעול אותה ברגל השניה, שאז ימצא תיקונה בצד הפנימי.

רבי יהודה אומר: אם נפסקה התרסית הפנימית — טמא. החיצונה — טהור.

ואמר עולא, ואיתימא רבה בר בר חנה:

אמר רבי יוחנן: כמחלוקת לענין טומאה, אם יש לו שם כלי — כך מחלוקת לענין שבת אם מותר לטלטלו.

אבל לא לענין חליצה!

ותנן במסכת כלים: **סנדל שנפסקה רק אחת מאזניו, ותיקנה** [והוא הדין אם עדיין לא תיקנה. עיין רש"י] — עדיין הוא כלי. ולכן אם היה הסנדל של זב הרי הוא **טמא מדרס**, שלא פסקה טומאתו כאב הטומאה.

מאי לאו — לא שנא נפסקה אזנו הפנימית, ולא שנא נפסקה החיצונה?!?

ורואים אנו שגם ביחס לטומאה, ההלכה היא שאפילו ניטלה החיצונה עדיין שם סנדל עליה.

ומשנינן: **לא**, כונת המשנה היא בנפסקה פנימית דוקא.

ופרכינן: **אבל** נפסקה אזנו החיצונה, מאי? לדבריך — טהור הוא הסנדל.

אי הכי, שיש לחלק בין נפסקה אזנו הפנימית לנפסקה החיצונה.

אם כן תיקשי, **אדתני** בהמשך המשנה ההיא חילוק בין נפסקה האוון הראשונה לנפסקה האוון השניה:

נפסקה אזנו השניה, ותיקנה — טהור הסנדל מן טומאת המדרס, שהיא אב הטומאה משום שבטל ממנו שם הסנדל הראשון בכך שנפסקה ממנו גם אזנו השנית. [ומשתיקנה אמרינן "פנים חדשות באו לכאן"].

אבל עדיין **טמא** הסנדל המתקוקן בטומאת **מגע מדרס**, שהיא ראשון לטומאה, לפי שרואים אנו כאילו נגע הסנדל בשעה שנפסקה אזנו השניה בסנדל הקודם, שהיה טמא מדרס.

שהרי שנינו כי אפשר בדיעבד לחלוץ בסנדל של שמאל כשהוא ברגל ימין.

והשמיענו רבי יהודה שעל אף שפסיקת תריסתו החיצונית מבטלת ממנו שם כלי לטומאה ולשבת — עדיין יש עליו שם כלי לחליצה.

ודחינן: **אימר דאמרינן חלצה** במנעל של **שמאל** כשהיא ברגל ימין, **חליצתה כשרה** — **היכא** דהנעל הזאת **למילתיה** לשאר דיני כלי, **מנא הוא**.

אבל הכא — **למילתיה**, לענין טומאה ושבת, **לאו מנא הוא**.

דהא אמר רבי יהודה: נפסקה התרסית החיצונה — טהור.

אלמא — **לאו מנא הוא!**

ומתרצת הגמרא על ידי שינוי הגירסא:

לעולם רבי יוחנן — **אליבא דרבי יהודה** אמרה.

ואימא בדברי רבי יוחנן הכי: **וכן** לענין **חליצה** סובר רבי יהודה שאינו כלי, ולכן אינו ראוי לחליצה.

והא קמשמע לן, דכי אמרינן חלצה של שמאל בשל ימין חליצתה כשרה — **היכא דלמילתיה** — **מנא הוא**.

אבל הכא — **למילתיה לאו מנא הוא**.

ותמהינן: **ומי אמר רבי יוחנן הכי**, שהלכה כרבי יהודה, שאם ניטלה התרסית החיצונה לאו מנא הוא לכל דבר?!?

והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה.